

SPACER PO KOŚCIELE TRÓJCY ŚWIĘTEJ

W St ANDREWS.

Najpierw proszę stanąć na ZACHODNIM KOŃCU, patrząc na Wschód, i spojrzeć na rozkład kościoła z czasów jego budowy w 1412 roku. Był to prostokąt otoczony kolumnadą jak dziś, być może z niewielką nawą wychodzącą na Zachód, a na pewno z zakrystią na północnej stronie. Budynek zachował do dziś oryginalną długość 49 metrów od wschodu do zachodu oraz 38.7 m w poprzek transeptów. Wysokość od podłogi do sufitu wynosi 12 m. Kościół jest w stanie pomieścić 1885 wiernych tylko na miejscach siedzących. Ponad 2000 osób zebrało się tu z okazji pochówku króla Jerzego VI, zajmując każdy skrawek kościelnej podłogi.

Należy zwrócić uwagę, że kościół parafialny znajdował się pierwotnie gdzie indziej. W 1140 wzniesiono starszy budynek na Wschód od katedry i to dzięki hojności Sir Williama Lindsay z Byres, który w 1410 ofiarował mieszkańcom 56 metrów ziemi na South Street (Ulicy Zachodniej), możliwe było przeniesienie kościoła do centrum miasta. W przeszłości kościół był otoczony dziedzińcem, który sięgał środka South Street i wypełniał zachodnią stronę Church Square (Placu Kościelnego).

W 1799 roku średniowieczny kościół został prawie rozebrany i zastąpiony większą budowlą z galeriami. Przywrócenie do pierwotnego planu dokonano się w latach 1906-1909 i da się zauważyć, że zachodnia część należąca do WIEŻY i większość kolumn to jedyne pozostałości z XV wieku. Wieża przez długi czas była używana jako miejskie więzienie. Dziś zawiera DZWONY poświęcone pamięci Dr. Playfair, proboszcza St Andrews w latach 1899-1924, który był głównym promotorem przebudowy z lat 1906-1909. Architektem prowadzącym przedsięwzięcie był McGregor Chambers. Komplet 23 dzwonów, został ukończony niedawno przez dodanie ostatnich sześciu poświęconych pamięci Johna Mercera, starszego parafii z rodziną. Capstrzyk miejski jest grany co wieczór w ciągu tygodnia o 8 wieczorem na dzwonach kościelnych.

OKNO ZACHODNIE , dar kobiet z kongregacji z roku 1914, jest wspaniałym przykładem pracy znanego twórcy witraży Douglasa Strachan i ustępuje jedynie ogromnemu Oknu Wschodniemu w kościele, które jest dziełem tego samego artysty. Kobieta jest tematem przewodnim witrażu, a pięć świateł okna jest podzielonych na trzy poziomy, z których górny przedstawia główne kobiece cnoty - Wierność, Wiara, Dobroczynność, Nadzieja i Cierpliwość. Poziom środkowy przedstawia Miriam; Jezusa w domu Marii i Magdy; Zwiastowanie; Ukazanie się Marii w Ogrodzie i Deborę. Dolny poziom zawiera ilustracje dobrych uczynków: karmienia głodnych, pojenia spragnionych, nawiedzania chorych i więzionych, przywdziewania nagich.

Pod wieża stoi chrzcielnica upamiętniająca życie i zasługi Dr. A.K.H. Boyda, proboszcza w latach 1865-1899, kaznodziei i eseisty, który dzięki swoim książkom i liczным przyjaźniom pomógł rozstać St Andrews. Poniżej rzeźbionego zwieńczenia znajdują się przedstawienia Dobrego Pasterza, Św. Łukasza, Zwycięskiego Kościoła, Św. Jana, Św. Andrzeja, Św. Mateusza, Kościoła

Walczącego, Św. Marka. Istnieją plany wzniesienia ściany za chrzcielnicą i zmiany układu siedzeń żeby w rogu kościoła stworzyć kaplice dla dzieci i na okazje chrztu.

Przechodząc dalej zauważamy kolejne okna autorstwa D. Strachana na północnej ścianie kościoła, w tym dwa w północnowschodnim rogu. Boczne światła okna Dobrych królów to prawie ostatnia praca artysty, wykonana mniej niż dwa tygodnie przed jego śmiercią w 1950 roku. Kościół Trójcy Świętej, zawierający 13 okien autorstwa Douglasa Strachana datujących pomiędzy 1910 a 1950 rokiem, reprezentuje największy zbiór prac artysty znajdujących się w jednym budynku.

Ściany na północ od NAWY PLAYFAIR zawierają elementy poświęcone pamięci znanego uczonego Lorda Playfair z St Andrews (1819-1898) oraz jego rodziny. W ścianie znajduje się też tablica upamiętniająca aktora Sir Nigela Playfair. Duże okna w nawie ilustrują starą pieśń "benedicite, omnia opera". Siedem postaci ze Starego Testamentu przedstawia "sługi pańskie" i "ludzi świętego i pokornego serca". W oknie znajdują się przedstawienia "błyskawic i chmur", "mórz i powodzi", "stworzył powietrznych" i "zwierzyny i bydła". Na górze znajduje się grupa aniołów. Okna wyszły spod reki artysty Jamesa Powella.

Następnie podchodzimy do MÓWNICY, kolejnego elementu upamiętniającego Dr. Boyda. Podstawa jest wykonana z marmuru lońskiego, a kolumny i panele w górnej części z onyksu i alabastru. Tarcze wokół tej części noszą inicjały księży z Kościoła Trójcy Świętej, którzy byli Moderatorami Walnego Zgromadzenia, łącznie dziesięciu, z których pierwszym był sam Dr. Boyd w 1891 roku.

Prezbiterium jest wyłożone marmurem lońskim. Po prawej i lewej stronie spoglądając na ołtarz i za ławki dla księży znajdują się siedzenia urzędu Miasta i Uniwersytetu, a po obu stronach ołtarza siedzenia zgromadzenia kościelnego. Ławki dla księży są ozdobione rzeźbieniami przedstawiającymi cztery Ewangelie, niesione przez anioły, a na północnej ławce widnieje Synogarlica (Pokój), Pochodnia (Światło), a na Południu trąbka i słowo Ducha Świętego. W planach jest przeniesienie ołtarza na ścianę wschodnią, tuż pod Okno Wschodnie, tym samym otwierając na nie widok i przywracając prezbiterium pierwotną długość, która musiała równać się połowie długości nawy.

Tematem przewodnim OKNA WSCHODNIEGO, dzieła współczesnej sztuki witrażu, jest Te Deum. Strzeliste światła wysokie na około 6 metrów są podzielone poziomo na trzy części, przedstawiające kolejno wiernych na Ziemi, Proroków, Męczenników, Apostołów oraz Aniołów i Archaniołów.

W oknie znajduje się także oddzielona część pionowa, która biegnie od dolnej części trzech środkowych światła do stop intronowanego w chwale Chrystusa. W ten sposób w oknie tworzy się miejsce uwielbienia przedstawiające Narodziny, Ostatnia Wieczerza i Zmartwychwstanie. Warto przyrzeć się oknu bliżej ze względu na bogactwo i symbolizm przedstawień oraz jubilerską precyzję detali. Pełen opis i szkic znajduje się w ławce pod Ścianą bezpośrednio poniżej okna.

Następnie mijamy okno D. Strachana przedstawiające sześć cudów Chrystusa i dochodzimy do NAWY PAMIĘCI. Nie była ona częścią pierwotnego planu kościoła, ale została wybudowana jako kompensacja utraty galerii podczas przebudowy w 1909 roku. Zdobienia nawy zawierają odniesienia do życia Chrystusa, a okna przedstawiają Narodziny, Chrzest, Ogrojec i Ukrzyżowanie. Są one

dziełem Louisa Davisa, którego przedwczesna śmierć przerwała rozwijającą się wspaniałą karierę.

Rzeźbienia na kolumnach i konsoli są szczególnie bogate, a na guzach na suficie wypisane są imiona nadane Jezusowi w Piśmie Świętym, a jest ich aż 18. Po II Wojnie Światowej stworzono kaplicę pamięci poległych i zasłużonych na wojnie ze Srebrną Księżą Pamięci, a nawa została wyposażona we wspaniałą zastonę, kruchnę oraz sprzęty, z których wszystkie upamiętniają wiernych i przyjaciół kościoła. Wszystkie te nowe elementy kontrastują z dwoma stallami dla chóru z ok. 1500 roku, jedynymi tak starymi przykładami pracy w drewnie, które przetrwały w kościele. Na stallach wyrzeźbione są imiona Jerzego IV i Gavina Dunbara, arcydiakona St Andrews w latach 1503-1518.

Nawa Sharpa mieści grób i pomnik Arcybiskupa Sharpa (1618-1679), który został zamordowany 5 mil od St Andrews przez pierwszych szkockich prezbiterian. Pomnik jest holenderskiej roboty, żelazna barierka jest współczesna. Ufundował je w 1681 roku Sir William Sharp ze Scotsraig, syn arcybiskupa. Pogrzeb Sharpa odbył się 16 maja 1679, trzynastę dni po jego zamordowaniu. Biskup Edynburga, John Paterson, wygłosił kazanie podczas ceremonii. Andrew Bruce, biskup Dunkeld jest autorem inskrypcji na grobowcu.

Duże okno w nawie Sharpa przedstawia Zmartwychwstanie w pierwszych trzech światłach od prawej do lewej, a w ostatnich trzech Wniebowstąpienie. Dziesięć wstawionych medalionów zawiera tematykę, która podkreśla idee Zmartwychwstania i Wniebowzięcia oraz połączenia na nowo Ziemi i Nieba. Witraz jest dziełem Reginalda Hallwarda.

Na zachodniej ścianie nawy znajduje się pomnik upamiętniający I Wojnę Światową, a osiemnaście okien pod sufitem przedstawia dwanaście emblematów Szkockich oddziałów i pięć emblematów Armii brytyjskiej upamiętniających poległych w I Wojnie Światowej. Te okna zostały wykonane przez Alexandra Strachan, brata Douglasa Strachan.

Jeśli zwiedzający zwróci się o to z podaniem do kościoła, można również obejrzeć kaganiec dla więźniów, stołek pokutny, Biblię z 1611 roku oraz najświętszy sakrament i srebra używane przy chrzcie.

Pierwsze wydanie Autoryzowanej Wersji Biblii było używane podczas liturgii, a w starych księgach kościelnych został zaksięgowany jej zakup w 1611 roku. Znajdują się w nich również zapiski z posiedzenia parafialnego, które są uważane za najstarsze, a pokrywają okres od 1559 roku do października 1600.

Na cennym PÓŁMISKU SAKRAMENTALNYM należący do kościoła znajduje się misa chrzcielna i dzban podarowane przez arcybiskupa Sharpa w 1621 roku. Na dzbanie jest wygrawerowany herb arcybiskupa. Najstarsze kielichy komunijne datują z 1621 roku a zostały podarowane kościołowi przez Jahna Carstairs, burmistrza St Andrews, z żoną. Inne pochodzą z 1659 i 1671 roku. Późniejsze kielichy i repliki również są wspianiałymi przykładami rzemiosła srebrników. Stare srebra były wykonane przez srebrników z Londynu, Edynburga i St Andrews, a współczesne przez dzisiejszych rzemieślników w Edynburgu.

Zbliżając się do wyjścia z kościoła przechodzi się koło pomnika Toma Morrisa na zachodniej ścianie, obok KRUCHTY JOHNA KNOXA upamiętniającej reformatora. Knox wygłosił swoje

pierwsze publiczne kazanie w tym właśnie kościele w 1547 roku, co wspomina inskrypcja w kruchcie:

„W tym mieście, w tym kościele Bóg po raz pierwszy przemówił przez godność kaznodziei.” Być może również tutaj wygłosił swe przedostatnie kazanie. To bez wątpienia również tutaj, a nie w katedrze jak niekiedy sądzono wygłosił kazanie z 1 czerwca 1559 roku o przepędzeniu przez Jezusa ze świątyni kupców i handlarzy, które to kazanie uważane jest za początek reformacji w Szkocji. Opuścił St Andrews 17 sierpnia 1572 roku, na trzy miesiące przed swą śmiercią.

Kruchta starego kościoła stała w tym samym miejscu, a nad nią znajdowała się sala, w której zamieszkiwał ksiądz, który pełnił służbę w danym tygodniu. W niej odbywały się również spotkania kleru. Dnia 11 czerwca 1617 roku w niej stał również król Jerzy VI podczas jego wizyty do swego starego Królestwa Szkocji, wysłuchując mowy powitalnej po łacinie wygłoszonej w imieniu rektora uniwersytetu, Andrew Bruce'a.

NIECHAJ ZWIEDZAJĄCY NIE ZANIECHA PRZYKŁĘKNAĆ W CICHYM MIEJSCU I WZNIEŚĆ DO BOGA MODLITWĘ, OFIAROWUJĄC MU SIEBIE, TYCH, KTÓRYCH KOCHA, ORAZ TO MIEJSCE.

Thank you for visiting Holy Trinity church

Please keep in touch by visiting our web-site www.holyt.co.uk

Charity Number: SC017173